

Állásfoglalás azon kérdésekben, miszerint a tényleges tulajdonos kilétének azonosítása során intézkedések megtétele kötelezően elvégzendő, valamint a számlainformációs szolgáltatás során az ügylet-monitoring fogalmának és gyakorlati alkalmazásának egyes kérdéseinek értelmezése tárgyában

A Társaság megkeresésben előadta, hogy tevékenysége során ügyfelei részére számlainformációs szolgáltatási tevékenységet is végez, mint pénzforgalmi intézmény. Ennek okán pénzforgalmi intézményként a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról 2017. évi LIII. törvény (Pmt.) hatálya alá tartozik, és így többek között az ügyfél-átvilágításra és az ügyfélkapcsolat folyamatos nyomon követésére irányadó jogszabályi rendelkezéseknek is meg kell felelnie.

Az ügyfél-átvilágítási tevékenysége során többek között kötelezettség terheli a tényleges tulajdonosok személyazonosságára vonatkozó adatok ellenőrzésére a részére bemutatott okirat, nyilvánosan hozzáférhető vagy más olyan nyilvántartás adatai alapján, melynek kezelőjétől törvény alapján adatigénylésre jogosult.

Az ügyletek monitoringja során pedig kötelezettség terheli az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérésére, beleértve a teljesített ügyletek elemzését is, abból a célból, hogy megállapításra kerüljön, az adott ügylet összhangban áll-e a szolgáltatónak az ügyfélről rendelkezésre álló adataival és felmerül-e az ügyféllel szemben pénzmosás megelőzésével kapcsolatos intézkedés alkalmazásának szükségessége.

I. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A Pmt. 3. § 43. és 44. pontja alapján „[e] törvény alkalmazásában:

(...)

43. ügylet:

a) az üzleti kapcsolat során a szolgáltató szakmai tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételéhez tartozó művelet, vagy

b) az ügyleti megbízás;

44. ügyleti megbízás: olyan ügylet, amely az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató 1. § (1) bekezdés a)–e), g)–h), valamint j)–r) pontjában megjelölt szakmai tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó eseti jogviszony”.

A Pmt. 9. §-a a következőket tartalmazza:

„(1) A 6. § (1) bekezdésében meghatározott esetben a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél képviselője – az ügyfél által vezetett pontos és naprakész nyilvántartás alapján – köteles személyes megjelenéssel írásban, vagy a szolgáltató által üzemeltetett, biztonságos, védett, az 5. §-ban meghatározott felügyeletet ellátó szerv által meghatározott módon, előzetesen auditált elektronikus hírközlő eszköz útján nyilatkozni a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél tényleges tulajdonosáról, és a szolgáltató a nyilatkozatban a tényleges tulajdonosra vonatkozó alábbi adatok megadását köteles kérni:

a) családi és utónevét,

b) születési családi és utónevét,

c) állampolgárságát,

- d) születési helyét, idejét,
- e) lakcímét, ennek hiányában a tartózkodási helyét,
- f) a tulajdonosi érdekeltség jellegét és mértékét.

(1a) A jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél képviselője az (1) bekezdés szerinti nyilatkozatában köteles minden, a 3. § 38. pontjában foglaltaknak megfelelő természetes személyt feltüntetni tényleges tulajdonosként.

(2) A szolgáltató az (1) bekezdésben meghatározott adatokon kívül az ügyféltől az arra vonatkozó nyilatkozat megtételét is köteles kérni, hogy a tényleges tulajdonosa kiemelt közszereplőnek minősül-e. Ha a tényleges tulajdonos kiemelt közszereplő, a nyilatkozatnak tartalmaznia kell, hogy a 4. § (2) bekezdés mely pontja alapján minősül kiemelt közszereplőnek.

(3) Ha kétség merül fel a tényleges tulajdonos kilétével kapcsolatban, a szolgáltató megtesz minden további, a felügyeletet ellátó szerv által meghatározott intézkedést mindaddig, amíg nem bizonyosodik meg a tényleges tulajdonos személyéről, ideértve az ügyfél tulajdonosi és irányítási rendszerének megértését is.

(4) A szolgáltató köteles a tényleges tulajdonos személyazonosságára vonatkozó adat ellenőrzésére a részére bemutatott okirat, nyilvánosan hozzáférhető nyilvántartás vagy más olyan nyilvántartás alapján, amelynek kezelőjétől törvény alapján adatigénylésre jogosult.

(5) Az ügyfél (1) bekezdésben meghatározott nyilatkozatát kockázatérékenységi megközelítés alapján mellőzhető, ha a szolgáltató az (1) és (2) bekezdésben meghatározott adatokat a részére bemutatott okiratok, valamint a tényleges tulajdonosi nyilvántartás és más olyan nyilvántartás alapján rögzíti, amelynek kezelőjétől törvény alapján adatigénylésre jogosult.

(6) Az (5) bekezdésben meghatározott esetben a szolgáltató köteles az arra vonatkozó információt is rögzíteni, hogy az (1) és (2) bekezdésben meghatározott adatok rögzítésére az ügyfél (1) bekezdésben meghatározott nyilatkozatát mellőzésével került sor.

(6a) A szolgáltató a (3)–(6) bekezdésben meghatározott eljárások elvégzését követően az (1) bekezdésben meghatározott adatok rögzítésének dátumát nyilvántartásában rögzíti.

(7) A szolgáltató köteles nyilvántartást vezetni a tényleges tulajdonos azonosítása és személyazonosságának igazoló ellenőrzése érdekében az (1)–(6) bekezdés alapján megtett intézkedésekről.

(8) Ha a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél tényleges tulajdonosa a 3. § 38. pont f) alpontja alapján a vezető tisztségviselő, a szolgáltató köteles a vezető tisztségviselőt azonosítani és személyazonosságának igazoló ellenőrzését elvégezni. A szolgáltató köteles rögzíteni az elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedéseket, valamint az arra vonatkozó információt is, ha ezen intézkedéseket nem tudta végrehajtani”.

A Pmt. 10. § (6) bekezdése szerint „[a]z ügyfél kockázati szintjének megállapítása érdekében a szolgáltató figyelembe veszi az Afad-törvény 14. § (1) bekezdése alapján az ügyfélről közzétett adatokat és azok minősítését”.

A Pmt. 11. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A szolgáltató – a tevékenységére irányadó jogszabályi előírásoknak megfelelően – **köteles az üzleti kapcsolatot folyamatosan figyelemmel kíséreni** – ideértve az üzleti kapcsolat fennállása folyamán

teljesített ügyletek elemzését is – annak megállapítása érdekében, hogy az adott ügylet összhangban áll-e a szolgáltatónak az ügyfélről a jogszabályok alapján rendelkezésére álló adataival és ez alapján szükség van-e az ügyféllel szemben pénzmosás megelőzésével kapcsolatos intézkedések végrehajtására.

(2) A szolgáltató a folyamatos figyelemmel kísérés során ellenőrzi, hogy az ügyfél kockázati szintje a rendelkezésre álló adatoknak megfelelően lett-e rögzítve. A szolgáltató a kockázati szint változásának megállapítása esetén haladéktalanul lefolytatja az ügyfél tényleges kockázati szintjének megfelelő még végrehajtásra nem került ügyfél-átvilágítási intézkedéseket és a teljesített ügyletek elemzését a kockázati szinthez igazítja.

(3) A szolgáltató – kockázatérzékenységi megközelítés alapján – köteles különös figyelmet fordítani valamennyi

a) összetett,

b) szokatlan, így különösen:

ba) szokatlanul nagy értékű, illetve

bb) szokatlan ügylettípusban végrehajtott, vagy c) gazdasági vagy jogszerű cél nélküli ügyletre és pénzügyi műveletre”.

A Pmt. 16. § (1) bekezdésének e) pontja értelmében „[a] szolgáltató fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedéseket köteles alkalmazni, ha az ügyfél magas kockázatú. Az ügyfelet magas kockázatúnak kell tekinteni az alábbi esetekben:

(...)

e) az ügyfél az Afad-törvény alapján „megbízhatatlan” minősítésű tényleges tulajdonosi adatokkal rendelkező adatszolgáltatónak minősül”.

A pénzügyi és egyéb szolgáltatók azonosítási feladatához kapcsolódó adatszolgáltatási háttér megteremtéséről és működéséről szóló 2021. évi XLIII. törvény (Afad tv.) 8. § (3) bekezdése alapján „[a] szolgáltató a számára a Pmt. 7–10. §-ában előírt ügyfél-átvilágítási intézkedések vagy a Pmt. 12. § (1) és (2) bekezdésében előírt adatellenőrzési kötelezettségek teljesítése érdekében ingyenesen, a nyilvántartó szerv által meghatározott módon hozzáférhet az adatszolgáltatók tényleges tulajdonosi nyilvántartásban tárolt 4. § (1) bekezdés a)–g) pontja szerinti adataihoz, valamint a 10. § (2) bekezdés és 11. § (2) bekezdés szerint közölt adatokhoz és azok rögzítésének időpontjához.”

Az Afad tv. 11. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[h]a a szolgáltató – a számlavezető kivételével – a Pmt. 7–10. §-ában foglalt ügyfél-átvilágítás keretében vagy azt követően, a Pmt. 9. § szerinti intézkedések elvégzése vagy a Pmt. 12. § (1) és (2) bekezdésében előírt adatellenőrzési kötelezettségek teljesítése során a tényleges tulajdonosi nyilvántartásban tárolt adatoktól a tényleges tulajdonosi viszonyokat érintő érdemben eltérő adatot rögzít, ezt **5 munkanapon belül jelzi a nyilvántartó szervnek**”.

Az Afad tv. 13. §-a a következőket tartalmazza:

„13. § (1) A nyilvántartó szerv 14. § (1) bekezdés szerinti közzététele alapján »megbízhatatlan« minősítésű tényleges tulajdonosi adatokkal rendelkező adatszolgáltatót a szolgáltató a Pmt. 10. § (1) bekezdés b) pontja alapján magas kockázatúnak tekint, és végrehajtja a Pmt. 16. §-a szerinti magas kockázati szintnek megfelelő ügyfél-átvilágítási intézkedéseket.

(2) A nyilvántartó szerv 14. § (1) bekezdés szerinti közzététele alapján a szolgáltató megtagadja a »megbízhatatlan« minősítésű tényleges tulajdonosi adatokkal rendelkező adatszolgáltató által kezdeményezett, négy millió-öttszáz ezer forintot elérő összegű ügylet teljesítését”.

II. JOGKÉRDÉSEK

1.

Kötelező-e a tényleges tulajdonosi nyilvántartásban adatlekérést végrehajtani, amennyiben az ügyfél által bemutatott okirat alapján hitelesen, teljeskörűen, valamint kétséget kizáróan alátámasztott és igazolt a tényleges tulajdonos(ok) kiléte?

2.

A számlainformációs szolgáltatás során mit kell a Pmt. 3. § 43 a) pontja szerinti ügyletnek – az üzleti kapcsolat során a szolgáltató szakmai tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételéhez tartozó műveletnek – tekinteni? Mi képezi a kizárólag számlainformációs szolgáltatás nyújtásra irányuló jogviszony keretében az üzleti kapcsolat fennállása folyamán teljesített ügyletek elemzésének (továbbiakban: ügylet-monitoring) tárgyát? Értelmezhető-e egyáltalán az ügylet-monitoring számlainformációs szolgáltatással összefüggésben?

III. A TÁRSASÁG ÁLLÁSPONTJA

A Társaság álláspontja az 1. kérdéssel összefüggésben az volt, hogy a tényleges tulajdonos kilétére vonatkozó, Pmt. 9. § (4) bekezdésében meghatározott ellenőrzési módok közül elegendő egyet alkalmaznia, amennyiben ezen választott metódus alapján a tényleges tulajdonos személye egyértelműen és kétséget kizáróan megállapítható.

A 2. számú jogkérdés esetén a Társaság álláspontja szerint a számlainformációs szolgáltatás során ügyletnek, vagyis a szolgáltatás igénybevételéhez tartozó műveletnek az ügyfél arra irányuló megbízása tekinthető, amely alapján a Társaság az ügyfél által megjelölt számlavezetőtől a számlainformációt lehívja és az ügyfél számára elérhetővé teszi. Az ügyletek monitoringja a számlainformációs szolgáltatással összefüggésben nem értelmezhető, mivel annak keretében ügyletnek kizárólag tranzakciós adatok lehívása vagy arra irányuló megbízás, nem pedig tranzakciós listán megjelenített egyes korábbi tranzakciók minősülnek.

IV. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

1. A tényleges tulajdonosi adatbázis használata

Az 1. kérdés, azaz a tényleges tulajdonosok azonosítására irányulóan megteendő intézkedésekkel kapcsolatban az MNB alapvetően egyetért a Társaság álláspontjával. A tényleges tulajdonos kilétének megállapítása esetében **annak eredménye bír valós jelentőséggel, hogy a szolgáltató számára kétséget kizáróan megállapítható legyen a tényleges tulajdonos személye(k) kiléte, ideértve az ügyfél tulajdonosi és irányítási rendszerének megértését is.** Ehhez az azonosítási feladathoz a Pmt. 9. § (4) bekezdésében felsorolva található az a lehetőségek, melyekkel a szolgáltató élhet. A hivatkozott jogszabályhelyen ezen opciók a Társaság álláspontjával egyezően valóban egymás melletti, vagyis felsorolásban vannak szerepeltetve, a Pmt. nem állapít meg alá-fölé rendeltségi viszonyt bármely azonosítási módszer javára vagy terhére.

Az MNB felhívja azonban a Társaság figyelmét arra, hogy a fenti esetkörön túlmenően a tényleges tulajdonosi nyilvántartásból való adatlekérés egy szolgáltató számára más aspektusokból is indokolt, illetve elvárt lehet.

A Pmt. 16. § (1) bekezdése felsorolja azon eseteket, mikor tekintendők az ügyfelek magas kockázatúnak, akik ezáltal fokozott ügyfél-átvilágítást vonnak maguk után. Ezen jogszabályhely e) pontja alapján magas kockázatúnak tekintendő az ügyfél abban az esetben, ha az Afad tv. alapján megbízhatatlan minősítésű tényleges tulajdonossal rendelkezik. A fentebb már kifejtett, az egyes tényleges tulajdonosok kilétének azonosítására alkalmazható módszerek összevetése alapján nem igényel különösebb magyarázatot, hogy az adott ügyfél saját nyilatkozatában nem mutatkozik reális esélye annak, hogy saját magára explicite ilyen tartalmú nyilatkozatot fog tenni.

A szolgáltató pedig, ha elfogadja az ügyfél saját – megbízhatatlan minősítését nélkülöző – nyilatkozatát és annak tartalma alapján esetlegesen nem minősítené magas kockázatúnak az ügyfelet, úgy jogszabálysértést követne el, mivel a Pmt. 16. § (1) bekezdés e) pontja ezt kifejezetten előírja. A „megbízhatatlan” minősítés ellenőrzése értelemszerűen a tényleges tulajdonosi nyilvántartásba történő betekintéssel valósulhat meg.

Az Afad tv. 11. § és 13. §-ai ugyancsak tartalmaznak kötelezettségeket a szolgáltatókra, még hozzá olyan jellegűeket, melyeknek **előfeltétele a tényleges tulajdonosi nyilvántartásban szereplő adatok ismerete**. Így többek között a megbízhatatlan minősítésű tényleges tulajdonos esetén a fentebb már hivatkozott, automatikus magas kockázatba soroláson és fokozott ügyfél-átvilágítási szintnek megfelelő ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzésén túlmenően bizonyos értékhatár feletti ügyletek nem teljesíthetők, valamint amennyiben a szolgáltató a nyilvántartásban korábban rögzített adatokhoz képest a részére rendelkezésre álló okiratok alapján a tényleges tulajdonosi viszonyokat érintően lényegesen eltérő adatot rögzít, úgy ezzel kapcsolatban rövid határidős tájékoztatási kötelezettsége is keletkezik a nyilvántartást vezető szerv felé. Mindezek alapján kijelenthető, hogy **az ismertett, szolgáltatókat terhelő jogszabályi kötelezettségek teljesítéséhez elengedhetetlen a nyilvántartás használata és annak tartamának ismerete**.

A pénzmosási és terrorizmus finanszírozási kockázatok értékeléséről és a kapcsolódó intézkedések meghatározásáról szóló 15/2022. (IX. 15.) számú MNB ajánlásban (**15/2022. MNB Ajánlás**) az MNB kihangsúlyozza az ügyfél tulajdonosi szerkezetének és ellenőrzési struktúrájának megértése céljából a tényleges tulajdonosi adatbázis igénybevételének fontosságát is. A 15/2022. MNB ajánlás 41. pontja alapján

„41. Elvárt, hogy a szolgáltató a Pmt. 9. § (3) bekezdésében meghatározott kötelezettségeinek teljesítése során az ügyfél tulajdonosi szerkezetének és ellenőrzési struktúrájának megértése céljából legalább a következőket teljesítse:

a) *szerezze be és visszakereshető módon rögzítse az ügyfél írásbeli nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy kik a tényleges tulajdonosai;*

b) *minden szükséges és észszerű intézkedést hozzon meg az információk ellenőrzésére, e célból a szolgáltató – amennyiben rendelkezésére áll – elvárt, hogy igénybe vegye a tényleges tulajdonosok nyilvántartását”.*

Elméletileg igaz tehát, hogy a tényleges tulajdonos azonosításának módszere – amennyiben a tényleges tulajdonos személye kétséget kizáróan azonosítható – alapvetően a szolgáltató mérlegelésére van bízva. Ugyanakkor a fentebb hivatkozott jogszabályi rendelkezések alapján a gyakorlatban végső soron a szolgáltatókkal szemben mégis elvárás az, hogy a tényleges tulajdonosok kilétének beazonosítása során a tényleges tulajdonosi nyilvántartást, mint számukra rendelkezésre álló azonosítási eszközt és módszert is igénybe vegyék. A 15/2022. MNB Ajánlás ezt kifejezett elvárásként rögzíti, míg a hivatkozott törvényi előírások részben kifejezetten – utalva itt a Pmt. 16. § (1) bekezdésére, valamint az Afad tv. 11. és 13. §-ra –, részben rendelkezéseik értelmezése során támasztják ezen elvárást, hiszen a tényleges tulajdonos valós kilétének beazonosítása, továbbá egyéb

ügyfél-átvilágítási és más jogszabályi kötelezettségük teljesítése során a szolgáltatók rendelkezésére álló, ilyen tartalmú adatokat összesítő adatbázis használata megkerülhetetlen.

A tényleges tulajdonos személye kilétének azonosítása kiemelt jelentőségű, az MNB következetes szigorú felügyeleti jogalkalmazási álláspontot képvisel a kérdésben, és egy későbbi felügyeleti ellenőrzés során is ennek megfelelően fog eljárni.

2. Ügylet monitoring

A megkeresés 2. számú jogkérdése tekintetében elsődlegesen kiemelendő, hogy **az MNB egyetért a Társaság jogszabályi értelmezésével a számlainformációs szolgáltatás, mint ügylet fogalmával összefüggésben.** Jelen esetben a Pmt. 3. § 43. pontjában meghatározott ügylet során a szolgáltató szakmai körébe tartozó tevékenysége az, amikor az ügyfele által megjelölt számlavezető intézménytől számlainformációt hív le és az ügyfele részére elérhetővé teszi, a szolgáltatás igénybevétele pedig az ügyfél előzőekben kifejtettekre irányuló megbízása.

Az MNB ugyanakkor a Társaság további jogszabályértelmezését és azok levezetését sem osztja. Pusztán azon okból, hogy sem a Pmt., sem az egyéb vonatkozó jogszabályok nem tartalmaznak specifikus rendelkezéseket a számlainformációs szolgáltatásra vonatkozóan, vagy azzal összefüggésben egyes általános fogalmak, így például az ügyfél monitoring értelmezésére, nem jelenti azt, hogy az adott jogszabályi fogalom nem lenne rá értelmezhető és ebből következően alkalmazandó sem. A Pmt. 11. § (1) bekezdésében meghatározott üzleti kapcsolat fennállása alatti folyamatos figyelemmel kísérés és ügyletek elemzése általános jelleggel telepíti ezt a feladatot a szolgáltatókra, pusztán annyi kikötést tartalmaz, hogy a szolgáltató *„tevékenységére irányadó jogszabályi előírásoknak megfelelően”* kell ezt értelmeznie és megtennie.

A számlainformációs szolgáltatások esetében a Pmt. rendelkezései irányadók, mely nem tartalmaz sehol sem olyan engedményt vagy mentesítést, mely feljogosítaná a szolgáltatót az ilyen jellegű tevékenységre vonatkozóan – még abban az esetben sem, ha kizárólag illet folytat – az attól eltérésre, a jogszabályi kötelezettség figyelmen kívül hagyására.

A számlainformációs szolgáltatások egyedi jellemzői okán az MNB felügyeleti gyakorlata során a számlainformációs szolgáltatások esetén, az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérése körében a szolgáltatókkal szemben azt a minimumelvárást támasztja, hogy figyeljék azokat az ügyfelekhez köthető felhasználói magatartásokat, amelyek esetleges szokatlansága vagy egyéb ok folytán arra irányulhatnak, hogy a szolgáltató birtokában lévő, számlainformációs szolgáltatás nyújtásához elengedhetetlen adatokat (így különösen bankszámlaszámok, bankszámlaegyenlegek és -azonosítók) azok megismerésére fel nem jogosított személyek illetéktelenül megszerezzék.

A szolgáltatóknak ezért az ezen visszaélések megelőzése érdekében minimum az alábbi, MNB által jó gyakorlatnak tartott tevékenységek elvégzése javasolt: a szokásostól eltérő műveletek beazonosítása a hozzáférési naplók felhasználásával; az olyan e-mail-címek fokozott megfigyelése, amelyek gyanúsak minősíthetők (autógenerált, eldobható); a hozzáférések figyelemmel kísérése azon szempontból, hogy fennáll-e az illetéktelenség gyanúja (pl. a jogosult felhasználó megszemélyesítése által).

Budapest, 2024. január 25.